

Seminární cvičení č. 3 - 2018

Cílem semináře je vysvětlit uvedené problémy a otázky:

- a) Základní otázky právního pozitivismu
- b) Základní premisy Ryzí nauky právní jako radikální verze právního pozitivismu;
- c) Kritika právního pozitivismu: který formalismus je nutné kritizovat?

Domácí úkol č. 2.: Vysvětlení základních pojmů.

Premýšlejte o významu těchto pojmů: a) **právní pozitivismus, inkluzivní a exkluzivní právní pozitivismus, Sollen (to, co má být) a Sein (to, co je); normativní a deskriptivní věty.**

b) Základní premisy Ryzí nauky právní (RNP): jakou funkci plní princip čistoty? co je předmětem RNP?

Tyto pojmy a otázky budeme procvičovat hned v úvodu hodiny prostřednictvím zadaných otázek. K přípravě můžete použít přednášku a učebnice.

Úkol č. 1

Na tomto úkolu budeme procvičovat porozumění tomu, co je „Sollen“ a „Sein“, normativita a fakticita atd.

Představte si, že pán XY si v knihkupectví koupil poslední komentář NOZ. Vaším úkolem je popsat celý akt koupě komentáře

- a) *právním (normativním) jazykem;*
- b) *ekonomickým (deskriptivním) jazykem.*

Na základě obou popisů se pokuste obecněji vysvětlit, v čem tkví charakter normativního myšlení: jaké pojmy používá k vyjádření právní normativity, na co se ptát, jakým způsobem popisuje faktickou skutečnost, atd.

Úkol č.2

Příklad, který by nám měl pomoci lépe porozumět Kelsenově teorii práva, přesněji jeho pojetí principu čistoty, normy, právní věty.

Jde o rozhodnutí Nejvyššího soudu, který zrušil rozhodnutí nižších soudů z důvodu absence právní věty; viz k tomu judikát 4 Tdo 53/2012-42.

„Písemné vyhotovení rozsudku nalézacího soudu po tzv. skutkové větě postrádá větu právní, z níž by bylo možno zjistit, zda obviněný svým protiprávním zaviněným jednáním způsobil poškozenému těžkou újmu na zdraví nebo smrt, naopak výroková část rozsudku duplicitně obsahuje označení právní kvalifikace činu, přičemž tento absentující zákonný požadavek

nemůže v žádném případě napravit odůvodnění rozsudku, kde se soudy obou stupňů touto problematikou zabývaly.

Jde o vadu natolik zásadní, která vedla Nejvyšší soud k závěru, že je nutno rozsudek soudu druhého stupně zrušit, stejně jako i rozsudek soudu prvního stupně, jakož i všechna rozhodnutí, která na oba zrušené rozsudky obsahově navazovala, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, věc poté přikázat Okresnímu soudu v Kladně, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.“

V seminární diskusi budeme hledat odpovědi na tyto otázky na základě Kelsenova pojetí vztahu právní normy a právní věty, apod.:

a) Proč je nutná právní věta v rozsudku?

b) Jakou má funkci?

c) Jak se liší od skutkové věty?

Pro lepší porozumění Kelsenova pojetí normy je nutné znát odpovědi na následující otázky:

a) Jakou funkci plní Kelsenův princip čistoty?

b) Jak chápe Kelsen vztah „Sollen“ a „Sein“, normativity a fakticity?

c) Jak chápe Kelsen právní normu?

d) Jaký je rozdíl podle Kelsena mezi právní normou a právní větou; právní větou a skutkovou větou?

e) Jakou funkci plní právní věta ve vztahu k právní normě?

f) Proč by Kelsen absenci právní věty také považoval za důvod k zneplatnění rozsudku nižších soudů?

Argumenty k uvedeným otázkám naleznete v textu Kelsen –Ryzí nauka právní, který je zveřejněn v ISu.

K lepšímu porozumění tohoto textu by měly přispět prezentace, které si někteří z Vás určitě připraví. Text prezentace je nutné zpracovat podle uvedených otázek. Každou otázku je nutné v prezentaci zodpovědět. Jinak zpracované prezentace nebudou hodnocené.

Úkoly č. 3 Kritika právního formalismu.

3.1 Pro lepší porozumění toho, jaké funkce může nabývat forma, což se pak projevuje v různých podobách formalismu, nám může posloužit následující příklad.

Jedná se o ukázkou od Woody Allena, „Kdyby byli impresionisté dentisty“ a měla by nám

pomocí porozumět tomu formalismu, kdy forma tím, že „sleduje“ nějaký účel (funkci), tak utváří daný obsah.

„Drahý Theo! Což se mnou život nikdy nebude zacházet slušně? Tónu v zoufalství. V hlavě mi buší! Paní Schwimmerová mě žaluje, protože jsem jí udělal můstek, jak jsem to cítil, a ne tak, aby se hodil do těch jejich směšných úst! Ano! Nemůžu pracovat na objednávku jako obyčejný řemeslník! Dospěl jsem k názoru, že její můstek musí být obrovský a zvlněný, plný divokých, explozivních zubů, vyrážejících všemi směry jako plamenné jazyky! A paní Schwimmerová se rozčiluje, že jí můstek nepadne do úst! Je tak pitomě bosácká, že bych ji nejraději jednu vrazil! Pokusil jsem se jí tam vsadit protézu, ale trčí ven jako křišťálový lustr. Přesto mi připadá nádherná. A paní Schwimmerová tvrdí, že nemůže kousat! Co je mi do toho, jestli může kousat nebo ne! Theo, já už to takhle moc dlouho nevydržím! (...) Co mám dělat? Vincent.“

Pokuste se poradit Vincentovi. Co měl či neměl udělat?

Je stížnost paní Schwimmerové na jeho práci oprávněná? A pokud ano, tak proč?

Pokuste se uvedený problém vysvětlit pomocí kategorií forma a obsah.

Není paní Schwimmerová přehnanou formalistkou?

3.2 Různá pojetí právního formalismu:

A) Kelsenův názor na formalismu: *„Jako každé poznání musí také poznání práva svůj předmět formalisovati. Tento „formalismus“ nemůže nikdo našemu poznávání vytýkati. Neboť v tomto formalismu spočívá právě to, co se jako ctnost staví v protivu k „formalismu“, který odmítáme jakožto nectnost: v ě c n o s t poznávání. „Jenom formální je věcné, čím formálnější je metoda, tím je věcnější. Čím věcněji bude nějaký problém v celé své hloubce formulován, tím formálněji to musí být ukotveno. Kdo to nechápe, tak neví oč jde při vědeckém poznávání.“¹*

Vaším úkolem je vysvětlit Kelsenovo pojetí formalismu: a) jakou funkci připisuje formálnímu způsobu myšlení v právu?

b) Jak rozumíte jeho vyjádření: „jenom formální je věcné“?

B) Německý sociolog Maxe Weber k právnímu formalismu: *„Právní formalismus umožňuje, aby právní systém operoval jako technický racionální stroj. Tím je jednotlivcům a skupinám uvnitř právního systému garantována relativně maximální míra svobody, a podstatně jim zvyšuje možnosti předvídat právní následky jejich jednání. Procedury se stávají specifickým typem pacifikovaného souboje, vázaného stanovenými a nenarušitelnými pravidly hry.“*

¹ Celý text naleznete viz k tomu: KELSEN, Hans. Juristický formalismus a ryzí nauka právní. In: HORÁK, Ondřej. (ed.). KELSEN, Hans. *O státu, právu a demokracii. Výběr prací z let 1914-1938*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, V.část, (163-211). Uvedený úryvek se nachází na str. 165.

Vaším úkolem je vysvětlit Weberovo pojetí formalismu.

- a) Pro Webera je formalismus.....
- b) Jakou funkci plní tento typ právního formalismu?

C) Vysvětlete, v jakém významu jsou užity výrazy *formalismus*, *formálně*, *formalistický* v uvedených sděleních:

-Architekti si rovněž stěžovali na formalismus určitých vnitrostátních pravidel týkajících se malých stavení a na různý výklad, který tato pravidla umožňují.

- Někdy mezi léty 150 až 125 před Kristem přispěl prétor jménem Paulus, o němž toho není příliš mnoho známo k překonání formalismu původních občanskoprávních žalob formulaci ideje závazkově právní povahy založené na uvážení, která věřiteli umožnila odporovat úkonům dlužníka, které učinil s podvodným úmyslem poškodit věřitele.

- Vzhledem k tomu se za daných okolností jeví být jako přehnaně formalistické uvažovat o nepřipustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce jen z toho důvodu, že se přesné datum zahájení řízení nenachází v samotné žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

- Formalistický přístup je naproti tomu i nadále namístě v případech, kdy Unie na základě čl.83 odst.1 a 2SFEU rozhoduje o stanovení minimálních pravidel týkajících se vymezení trestných činů a sankcí v oblastech vyjmenovaných v citovaných odstavcích.